



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones**

**Majoragio, Marcantonio**

**Monasterii VWestphal., 1599**

**VD16 ZV 10313**

XVII. De Audiendi ratione, ad eosdem.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)



DE AVDIENDI  
RATIONE, AD IUVENES  
Mediolanenseis.

## ORATIO XVII.



**M** non ita pridem, Auditores, Christianorum Principum discordijs & bellico tumultu percussos viderem ac perterrefactos omnium animos, verebar equidem ne id accideret, quod in huiusmodi temporibus & calamitatibus contingere solere scimus omnes, ut neglecta liber alium artium ac disciplinarum studia desererentur: dolebamq; nec modiciter angebar, post longum temporis interuallum renascentes iam in hac florenti ciuitate bonas literas, tantummodo temporum iniuria penitus extingui. Nihil enim (ut ingenue fatear) fiducia, nihil spei, nihil denique erat, fore, ut hoc anno quisquam publice profiteretur: ita videbam iam prostratas iacere literas, omnes ferè Professores stipendio suo priuatos, solutum Ticinense Gymnasiū, edicto publico discipulos auditoresq; dimissos: ut nullam vnquam alleuationem, nullam amplius dignitatem habitura literarum studia viderentur. Sed vicit tandem prudentissima Senatus auctoritas temporum iniuriam.

Ne



Nolunt optimi parentes, vi Martis ac belli feruore  
 ri, vt penitus inter eant: erigunt in spem praeamorum  
 dignitatis Professores: memores sunt, Non minus do-  
 ctrinam atque eloquentiam, quam artem militarem  
 Reipubl. conducere. Itaque nullo modo pati possunt, vt  
 hac Mediolanensium iuuentus ingeniosissima, sine viro  
 rectore, sine moderatore studiorum, siue duce vniuersi-  
 tatis, rectissimam vitationem deserat. Qua sapientissimi  
 Senatus humanitas & clementia, quo praeconio, quibus  
 laudibus in caelum digna sit efferi, quis est vestrum?  
 Auditores, quin intelligat? Quis non videt hoc tanto  
 beneficio tantum Senatui nostro omnes ingeniorum  
 artium amatores debere, quantum persolvere diffi-  
 limum esse videatur? Reliquum est igitur, egregie  
 uenes, vt quoniam ad utilitatem vestram videtur om-  
 nium bonorum diligentiam excubare, vobis ipsorum  
 deesse videamini: sed hominum sapientissimorum  
 exempla, qui omne suum tempus per discendis literis  
 transmittendum esse voluerunt, vobis ob oculos pro-  
 ponatis: quorum imitari industriam continentiamque  
 que maxime debetis, vt eundem, quem optimi ac no-  
 bilissimi, petere cursum laudis ac dignitatis facile pos-  
 sitis. Et quoniam, praeter ceteros omnes cuiuslibet  
 nationis adolescentes, vos Mediolanenses ingenio-  
 sissimos esse, & literarum appetentissimos, iam pridem  
 cognitum ac perspectum habeo: sed tamen (vt fit) in  
 ista aetate plerisque vestrum aut ignorare, quibus mo-  
 dis id assequantur, quod magnopere concupiscunt,  
 aut apertam ac patentem Musarum ianuam non ingre-  
 di: statui vobis hodie breuiter exponere, Quae ratio  
 si prae-



si publicè profitentes auditis, plurimum in doctrina proficere valeatis. Ut quemadmodum diligentissimi solent agricola, priusquam semina proyiciant, terram conscindere, vepres adurere, filices extirpare, sulcos omni diligentia prae molliere, ut quàm optimè grana foueantur: ita nos etiam vestros animos, si quid in eis fortasse vitij reperitur, prius repurgemus; deinde ad audiendum, & percipienda liber alium artium semina prae paremus, quae fructum, cum tempus fuerit, vobis vberissimum & amplissimum afferant. Sic enim facile omnes intelligent, mihi neque industriam neque diligentiam deesse, in eo exequendo, quod magna cum ratione suscepi negocio: vos, cum ad me audiendam congregabimini, non sine magna utilitate quotidie discetis. Adeste igitur a quo animo, & quod sit vestrum officium in audiendo, cognoscite. Primum igitur mihi videtur, Quales esse debeant auditores, deinde Quod eorum sit officium, esse dicendum. Et quoniam mihi cum eis potissimum sermo est, qui iam à priuatis Magistris discessere, & publicas tantum lectiones audituri sunt: ij quoniam & facilius & periculosius peccant, à me in primis admonendi sunt, ut assuescant, rectè & salubriter admonentibus obtemperare. Est enim quasi propria florentis istius aetatis intemperantia, quae toto impetu fertur ad voluptates, neque facile cuiusquam imperium patitur: quo fit, ut dum se liberos ac solutos id aetatis adolescentes, quia praeceptore carent, arbitrantur, in multo peiores ac perniciosiores pedagogos (ut ait Plutarchus) incidant, hoc est, in prauas cupiditates; quae hominem ita commouent

Bb

&amp; per-



& perturbant, vt nihil de bonis moribus, nihil de vir-  
 tute sinant cogitare. Itaq; iuuenes eos, qui iam à Pre-  
 ceptore discesserunt, aut doctorum hominum felicissi-  
 mis atq; amantissimis consilijs parere opus est; aut ipsi  
 per se, quæ sit optima viuendi ratio, considerare, at-  
 que illam omni contentione sequi. Praclarè enim  
 Hesiodus scriptum reliquit; Omnium mortalium esse  
 optimum, qui per omne vitæ suæ tempus, quæ sunt opti-  
 ma, per se cogitat, qui etiam illum bonum esse, qui  
 rectè consulenti parere studet; qui verò neque per se  
 quicquam rectè sapit, neque rectis obedire consilijs  
 animum inducit, eum & sibi & alijs penitus inuti-  
 lem esse. Vobis igitur, Iuuenes, si quid vnquam opte-  
 gium præstare concupiscitis, omni cura ac sollicitudi-  
 ne prouidendum est, ne in eorum numero sitis, qui pe-  
 nitus habentur inutiles. Quod dedecus & infamiam  
 facillimè fugietis, si præclaram eam sententiam, quæ  
 inter septem Græciæ Sapientum Oracula celebratur,  
 audiueritis, quæ iubet vt Deum sequamur, hoc est (ex  
 Plutarchus interpretatur) vt rationi pareamus, quæ  
 sola in nobis diuina est, quæ semper animum ad res  
 honestas à turpibus reuocat. Hæc est ea Pallas, quam  
 apud Homerum Achilles audiendam esse censet,  
 quam prudentissimum virum Vlysses audire, Socræ-  
 tes predicabat, quæ à turpitudine semper eum abstra-  
 heret, & ad honestatem impelleret. Hæc est ea natu-  
 ra, quam se, tanquam optimam ducem, sequi Cato  
 Maior apud Ciceronem predicat, cui qui parer, a re-  
 cta via nunquam aberrare potest: cum hoc diuino mi-  
 mine caca ac temeraria dominatrix animi cupidi-

Lib. 1.  
 EϣγϞv.

Iliad 1.



tas non permiscetur. Quare si eam animi vestri partem, quae mollis est, & rationis experta (quoniam apud sapientes in duas partes animus diuiditur) ita effeceritis, ut obedire consilio rationis possit, maximum ad omnem virtutem ac disciplinam gradum iam vos parasse intelligetis: cetera enim omnia leuia & facilia videbuntur. Nam qui apud animum suum ita constituit, ac decreuit, ut nihil aliud, quam vir probus esse velit: is profecto nulla cupiditate, nullis voluptatum illecebris ab honestarum artium studijs ad ocium retrahetur. Itaque mihi dentur ij auditores, quos primum literarum ardor trahat, atque ijs studijs dediti sint, quae nobiles atque ingenuos deceant adolescentes: denique qui rationem, non appetitum sequantur. Eos ego nunquam incontinentes aut temerarios fore pertimescam: in ijs ego nunquam desidiam aut tarditatem verebor. Testis est enim Isocrates, eos multum breui tempore proficere, qui discendi studio atque amore ducuntur. Quibus vero consilio ac ratione nihil est antiquius, ij nihil vnquam temere, nihil turpiter, nihil inconstanter efficient. Restat igitur, quoniam docuimus, quales auditores esse oporteat, ut etiam de eorum officio nonnulla differamus. Quod dum facio, quaeso, vos, sicut haecenus fecistis, diligenter audite. Nulla est enim, mihi credite, Iuuenes, proficiendi via breuior, nulla melior, nulla praestantior, quam eos, qui profitentur, reuereri & amare: deinde quibus de rebus verba faciant, libenter & diligenter attendere. Nullo enim modo fieri potest, ut qui Professorem non suspicit, ex eius verbis utilitatem capiat: quin



potius in deteriore partem omnia contemptor  
bit: & qua praeclare dicuntur, ea praetermittit: si quibus  
in dicendo titubatum fuerit, illud arripit, & memoria  
mandat.

Lib. 2.  
Epiſt. 1.

Discit enim citius, (vt ait Horatius) meminit que  
libentius illud, (cur.

Quod quis deridet, quam quod probat & venia  
Quapropter aliquando mihi Praceptorum sortem ac  
fortunam venit in mentem deplorare. Aded sunt meli-  
ti, qui sinistro quodam more nihil attendant, quam mul-  
ta & erudita & recondita, publici lectores afferant,  
quanta cura & industria lectiones suas amplificent,  
qua memoria & quo ingenio de varijs rebus edisserant,  
quo denique labore plurima peruestigent: verum si quis  
eorum breuiorem aut longiorem in dicendo syllabam,  
vnam pronunciarit; aut si in orationis cursu, lingua,  
non mentis errore parum aliquid appositè dixerit: sta-  
tim imperitum appellant, bonarum literarum igno-  
rum, barbarum, nullius frugis hominem. Hinc contem-  
ptio Professorum: quae postis vsque ad mentem auditorum  
inuadit, vt nihil amplius proficiat. Hoc igitur prou-  
idendum est, iuuenes, vt ne vobis in mentem vnquam  
veniat, auctorem vestrum irridere. Quod ita facillime  
fiet, si vos per aetatem nondum rectè iudicare posse in-  
tellexeritis: si cogitatis, à sapientissimo Senatu, id est, à  
doctissimis hominibus, eligi, qui publicè doceant; qui  
non admitterentur ad tam graue munus, nisi prius e-  
ruditionis & doctrinae specimen de se praeuissent: si  
denique putetis, neminem esse tam audacem ac temera-  
rium, qui nisi multa audierit, legerit, scripserit, anno-  
tari,



tarit, publicè profitendi munus suscipiat: postremò si apud animum vestrum ita statueritis, Nullum esse mortaliū, qui omnia scire possit, aut qui non interdum in re aliqua labatur. Sed illius Horatiana sententiæ memores esse oportet:

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis  
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,  
Aut humana parum cavit natura.

In Arte  
Poët.

Hoc enim modo etiamsi quando Professor vno verbo lapsus fuerit; quod quis non facit? non statim contemneris, sed potius, tanquam parentem, amabis, qui nihil magis cupiat, quam ut vos in omni doctrina genere sub eo duce præstantes evadatis, qui dies & noctes illud vnum cogitat, quomodo quam plurimum de vobis bene mereri possit. Hac si cui vestrum in mentem veniant, non dubito, quin ille Præceptorem suum maximo sit amore profecuturus: qui primus est, & maximus ad doctrinam gradus. Proxima est Audiendi ratio: quæ si diligens fuerit, nihil in studijs utilius esse potest. Itaque Demonicum suum Isocrates sapientissimè cohortatur, ut omne suum tempus, omnem iuvenilem ætatem in audiendo consumat. Fit enim, ut quæ Præceptores ipsi longo tempore laborantes, longo studio & industria perceperunt, ea sine labore statim auditores ediscant. Quod si bonos & eruditos esse Magistros acciderit: non tantum audientes in disciplinis proficiunt, sed honestos etiam mores ac probitatem imbibunt. Docet enim Theophrastus, Audiendi sensum ad affectus commouendos omnium maximè polere. Quippe variæ cupiditates per ceteros sensus in ani-



num irrepunt, per visum, per tactum, per gustum, per odoratum. Sed vt ad honestatem ac bonam frugem inuentus perducatur, vna via atque vna ratio: Honestis praeceptionibus aures imbuantur. Bene autem et sapienter Xenocrates praecepit, Vt auribus nostris a vna parte quasdam quasi sepes apponeremus; ne scelerati ac perniciosi sermones ingrederentur: ab altera disciplina atque optimis Philosophiae praeceptis pateret accessus; ne quid eorum, quae honestè ac salubriter dicuntur, decidat & euanescat. Verum nescio quo pacto contuminiatus est, & corruptus in plerisque sensus hic omnium utilissimus audiendi. Nam si quis in foro circulator aut praestigiator meras nugas, & Siculis gerruiores, atque inutiles fabulas recitet; aut si quis Thraeglarious ferociam suam ostendet, & Martios furacac bella percrepet, denique si quis de lautis epulis, de meretricijs amoribus, de choreis, de tripudijs verberaverit: multi statim adsunt auditores, qui singulam tent, qui ex illius fabulatoris ore pendentes silenti atque (vt ait Virgilius)

Aeneid. 1,

arrectis auribus astent.

2. de Orat.

Si verò quis de literarum studijs, de honestate, de re et a viuendiratione differat: mirum dictu, quam paucos inueniat, qui animum intendant, qui cupide audiunt, qui finem orationis expectent. Adeo multi sunt hoc tempore, qui, (vt ait Cicero) discunt audire malum, quam Philosophum. Sed nos quasi desperatos istos relinquamus, qui omnis verae laudis expertes, nihil quod utile sit, audire, nihil discere concupiscunt. Mibi vobisq; sermo est, egregij Iuuenes, quos virtutis ardor excendit.



quos dignitatis ac fama cupiditas incendit, quos memoria posteritatis inflamat, qui nihil ocio literario dulcius, nihil doctrinis amabilius, nihil virtute formosius intelligitis: vos igitur oportet ad Professore[m] (vt optimè Plutarchus docet) non aliter atq[ue] sacrum epulum accedere, animo videlicet placido & benigno: vt ea laudatis, quae pulchra & apposita, memoriaq[ue] commendatis: praeter ea benevolentiam & officium doctoris ametis: cui nihil est potius, quam vt vestram iuuentutem alat, & ad veram laudem ac gloriam inducat. Hac est ea modestia, quam apud Platonem requirit Socrates, quam t[ame]n opere laudat in Theaeteto quodam Attico iuvene: quem ait ad liberalium artium disciplinas magna cum mansuetudine venire solitum, non aliter atq[ue] solet oleum sine strepitu defluere. Et merito. Quis enim modestū adolescentem & verecundū, qui frenationis atatis feruorem coerceat, & se gerat in rebus omnibus, vt nihil petulanter, nihil improbè, nihil temerè faciat, non vehementer amet? Quis non placidos adolescentis mores, & penè maturam in florenti atate prudentiam exosculetur? Quis non eum iuuenem admiretur, qui nulla proteruitate, nulla petulantia, nulla libidine trahatur ad dedecus, sed ad studium virtutis & honoris inflammatus, nullam iucundior em aut beatiorem vitam esse iudicat, quam in optimis disciplinarum artibus atatem suam conterere? An non ille iuuenis amandus? non (vt dicitur) in sinu gestandus? non summis laudibus extollendus? qui omni studio, cura, diligentia prouidet, ne quid omnino committat, quod sibi vitio verti possit: & nihil honestate



nestate praestantius esse iudicat. Confer huic effrenatum illum & intemperantem adolescentem, quem neque ratio, neque existimatio populi, neque leges sapientum instituta possunt à turpitudine reuocare, qui sprete religione, contemptus disciplinis, eam tantum, qua nulla capitalior pestis est, corporis voluptatem sequitur, qua omne consilium ac rationem impedit, qua mentu perstringit oculos, nec vllum habet cum virtute commercium. Quis non videt, quanta sit inter eos dissimilitudo? quantum laudandus ille sit, hic improbandus. Neque hac dico, quod quisquam eorum, quos ego nomen vobis hac labe dedecoris sit infectus. Nam ut libere de vobis quod sentio, dicam: Multis in rebus Mediolanensis iuuentus excellit: promptum habet ingenium, felicem memoriam, naturam omnibus literis accommodatam. Sed vnum est, quod in vobis reprehendatur, quod tamen est eiusmodi, ut emendari facillime possit. Nam ut elegantem & veram similitudinem inducam. Quemadmodum Momus, ille Deorum reprehensor, nihil in Venere, quod reprehensione dignum videretur, inuenire potuit, nisi quoddam illius sandalium, ut stridulum, nimisq; loquax, & strepitu molestum, calumniabatur: quod si Venus sandalium illud abiecisset, nullam omnino Momus ansam calumniandi reperisset. Ita ego, si vos paulo quietiores & attentiores in audiendo viderem, tantum inter alios omnes excellere indicarem, ut etiam ipsi Momosatus facere possitis. Atque utinam ea mihi dicendi facultas esset, ea vis, ea copia, qua vestros animos ab ijs vitijs, quae fert adolescentia, penitus amouere, & ad vnicum bene beatè viuendi



uendi scopum inflammare possem! profectò intelligeretis, nihil mihi magis esse in optatis, quam vt prestantes in omni genere virtutis, ad magnos dignitatis gradus aliquando veniatis. Ponite vobis ante oculos Polemonis exemplum, qui vna sapientissimi hominis reprehensione mutatus, ex infami ac perdito ganeone, maximus Philosophus euasit. Hic enim ditissimus erat Athenis, sed luxu perditissimus adolescens, qui non solum voluptatum illecebris, sed ipsa etiam infamia gaudebat: sed cum aliquando è conuiuio, non post occasum Solis, verum matutino tempore domum reuertetetur, vino grauis, vnguenta redolens, fertis capite redimito, veste pellucida conspicuus, Xenocratis Academicæ Philosophi patentem ianuam vidit, itaq; scholam eius turba doctorum hominum refertam, cum eo ornatu petulanter intrauit, nec contentus tam deformi introitu, confedit etiam, vt clarissimam Xenocratis eloquentiam, & prudentissimam Philosophiæ præcepta, temulentia lasciujs irrideret. Sed cum inter omnes orta esset indignatio, Xenocrates ipse vultum in eodem habitu continuit, ommissaq; re, de qua differabat, de modestia ac temperantia loqui cœpit. Qua in oratione tanta fuit sententiarum grauitas, tantum verborum pondus, vt resipiscere coactus Polemon, primò coronam capiti detractam præiecerit, paulò post brachium etiam intra pallium reduxerit: atque ita summa cum attentione Xenocratis orationem audiens, eam temulentiam ac lasciuam, quam è conuiuio portauerat, eloquentia vi coactus, deposuit: postremò totam penitus lasciuam exiit: atq; ita vnus orationis



saluberrima medicina sanatus, turpissimam illam  
 t. & consuetudinem dereliquit, & tanto ardore ac stu-  
 dio Philosophiam complexus est, ut inter primos brevi  
 tempore Philosophos haberetur, & Xenocrati magi-  
 stro succederet. Ecquam creditis mentem Polemonem  
 fuisse, Iuuenes? ecquem animum, cum sapientissimam  
 Xenocratis orationem audiens, atatis sua labem, &  
 ignominiam apud se cogitaret? Equidem cum crebro  
 adeo commotum ac perturbatum amissi temporis re-  
 cordatione, ut nullo modo lachrymas continere possi-  
 rit, atque ita secum tacite locutum: O miseram &  
 infelicem vitam meam, qui florem atatis frustra con-  
 teram: qui non intelligam, has delicias & voluptates  
 breui dilapsuras: qui non aeternitatis dulcedine com-  
 mouear! O triste fatum: siquidem inglorius & in-  
 famis semper futurus sum! Ergo Xenocrates in om-  
 nium ore versabitur? Polemoni per ignaviam tem-  
 pus peribit? O si pueriles annos recte collocassem! qui-  
 bus illi negocijs, quibus ineptijs per imprudentiam mi-  
 hi defluxere? Heu sortem iniquam! nemo unquam  
 mihi virtutis speciem ostendit, nemo desidem ac inertem  
 excitavit, nemo scientia pulchritudinem aperuit:  
 sic infelix pupillus, neglectus ab omnibus, rerum igno-  
 rus turpiter vixi. Sed iam valeant dilitia, valeant  
 conuiuia: Procul, o procul absint voluptates, quibus nul-  
 lum est cum virtute, commercium! En vincum est  
 remedium: Toto impetu ferar ad labores: ardentius  
 ac vigilantius literarum studia complectar: Nullum  
 me ocium, nullus somnus retardabit: non fames, non  
 sitis, non frigus, non calor ab incepto studio remoue-  
 bit.



ORATIO XVII. 395

bit. Ingens enim, ut video, gloria longo labori comitatur. O factum egregium, & ab omnibus vobis imitandum, Iuvenes! O summe Parens, & omnium conditor Deus, hac vota mea, qua tibi sanctissime nuncupo, fac ut rata sint! Fac, ut hanc nobilissimorum adolescentium consociationem, virtutum omnium amore flagrare videam. O felicem ac beatam istam aetatem vestram, Iuvenes, si, relictis voluptatibus, & quaecumque vobis infamiam possunt ac dedecus apportare, unam honestatem, & literarum gloriam ac splendorem amplexi fueritis! Quod, nescio, qua permotus animi diuinatione, futurum confido.



CVM MEDIOLANO DISCESSVRVS ES.  
 set, ad Auditores  
 suos.

ORATIO XVIII.

**D**uturni laboris, Auditores, quo publica quidem utilitatis gratia, sed inutili mihi diligentia, sum his temporibus vsus, in hac (ut verè dicam) non satis  
 for-